

ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2014 ГОДИНА

Аспасия Петкова

Експерт по социално и здравно осигуряване

Ключови думи:

*Пенсия за
изслужено
време и
старост*

*Инвалидна
пенсия*

*Наследствена
пенсия*

*Документи да
пенсионират*

*Осигурителен
стаж*

*Осигурителен
доход*

Резюме

Пенсията е периодично парично плащане, което се придобива при наличие на определени от закона предпоставки, които са различни в зависимост от нейния вид.

Кодексът за социално осигуряване е основният нормативен акт, който урежда обществените отношения, свързани с пенсионното осигуряване на лицата. По силата на неговите разпоредби се отпускат както пенсии за трудова дейност, така и пенсии, несвързани с трудова дейност. В Наредбата за пенсията и осигурителния стаж са уточнени разпоредбите, свързани с условията за отпускане на различните видове пенсии, необходимите документи за представяне в ТП на НОИ, изплащането и други процедури.

В настоящия материал са разгледани някои основни изисквания, съгласно законодателството, за придобиване на право, за отпускане и за изплащане на някои видове пенсии.

Пенсионната система е задължителен елемент от всяка социална защитна система.

Характерно за задължителното пенсионно осигуряване е:

- ✓ принципът работещите сега да издържат работилите преди;
- ✓ всички заети се осигуряват задължително с вноски във фонд „Пенсии“;
- ✓ част от осигурителните вноски се плащат за сметка на работодателите или държавата на основата на начислената брутна работна заплата, а друга част са за сметка на осигурените лица;
- ✓ за своя сметка внасят осигурителните вноски самоосигуряващи се – свободни професии, собственици на малки фирми и др.;

- ✓ осигурителните вноски са месечни на базата на осигурителния доход, в някои случаи този доход не е равен на brutната работна заплата. Размерът на пенсията е процент от осигурителния доход;
- ✓ пенсиите са пожизнени, пенсии за инвалидност и наследствени;
- ✓ системите за пенсионно осигуряване използват пенсионни схеми;
- ✓ пенсионната система функционира като пенсионен фонд и се управлява от Националния осигурителен институт;
- ✓ фонда има специфично управление – Управителен съвет и Надзорен съвет, в които има представители на държавата, синдикатите и работодателите;
- ✓ възможно е да има допълнително пенсионно осигуряване за някои категории лица, които са формирали професионални фондове.

От началото на 2014 година бяха направени промени в Кодекса за социално осигуряване (КСО), които са повече като решения за проблемите на деня, отколкото като дългосрочни решения.

КСО е основният нормативен акт, който урежда пенсионното осигуряване на лицата. По силата на неговите разпоредби и Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж се отпускат пенсиите, свързани и несвързани с трудова дейност.

Пенсиите се делят на две основни групи:

1. Пенсии за трудова дейност:

- а) пенсии за осигурителен стаж и възраст;
- б) пенсии за осигурителен стаж;
- в) пенсии за инвалидност поради общо заболяване, трудове злополука, професионална болест;
- г) наследствени пенсии.

2. Пенсии, несвързани с трудова дейност:

- а) пенсии за военна инвалидност;
- б) пенсии за гражданска инвалидност;
- в) социални пенсии за старост;
- г) социални пенсии за инвалидност;
- д) пенсии за особени заслуги към държавата и нацията;
- е) персонални пенсии.

Пенсиите са лични и наследствени според това дали правото на пенсия и получаването ѝ се упражнява лично от лицето, или осигуреното лице е починало и с това е лишило членовете на семейството си от доходи.

Лични са пенсиите за осигурителен стаж и възраст; за осигурителен стаж; за инвалидност поради общо заболяване, трудова злополука, професионална

болест; за военна инвалидност; за гражданска инвалидност; за особена заслуга към държавата и нацията; социална пенсия за старост; социална пенсия за инвалидност и персоналните пенсии.

Наследствени са пенсиите, които получават лицата от починалия осигурен, който ги е издържал приживе. Всички лични пенсии, с изключение на социалните пенсии за старост и социалните пенсии за инвалидност, пенсии за особени заслуги към държавата и нацията и персоналните пенсии, могат да се наследяват.

Трудови са пенсиите, чиито размер се определя от осигурителния доход и осигурителните вноски.

Пенсии за осигурителен стаж и възраст

За да придобият право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, осигурените лица трябва да имат навършена минимална пенсионна възраст и определен стаж.

През 2014 г. първоначално предвиденото покачване на възрастта и стажа е спряно и условията за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст остават същите, както през 2013 г.:

- възраст – 60 г. и 8 месеца за жените и 63 г. и 8 месеца за мъжете;
- стаж – 34 години и 8 месеца за жените и 37 г. и 8 месеца за мъжете.

В случай че лицата нямат право на пенсия по горните условия, те придобиват право на пенсия при навършване на 65 години и 8 месеца за мъжете и за жените, и не по-малко от 15 години действителен осигурителен стаж. В действителния осигурителен стаж не влиза стажа за майчинството на неработещите майки, наборната военна служба, закупения осигурителен стаж.

Правото на пенсия не се погасява по давност. Лицата, които в предходна година са изпълнили условията за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, ще могат да се пенсионираат и през следващите години, независимо от това дали има промени в условията за пенсиониране.

Изключение от общия принцип за пенсиониране и по-ранно пенсиониране е възможно за някои категории лица, като военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на РБ, държавните служители по Закона за Министерство на вътрешните работи и по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, държавните служители по чл. 11 от Закона за пощенските услуги, следователите и младшите следователи, държавните служители от Държавна агенция “Национална сигурност”, учители и други.

Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 се определя със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. За периода от 1 януари до 30 юни 2014 г. е 150 лв., а от 1 юли 2014 г. е 154,50 лв.

Размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст за лицата, пенсионирали се с 15 години действителен осигурителен стаж и навършени 65 години и 8 месеца през 2014 г. за мъжете и жените, не може да бъде по-малък от 85 на сто от минималния размер на пенсията. За периода от 1 януари до 30 юни 2014 г. тя е 127,50 лв., а от 1 юли 2014 г. – 131,33 лв.

Доходът, от който се изчислява пенсията, се определя, като средномесечният осигурителен доход за страната за 12 календарни месеца преди месеца на отпускане на пенсията се умножи по индивидуалния коефициент на лицето.

Индивидуалният коефициент се изчислява от дохода на лицето, върху който са внесени осигурителни вноски за периода от три последователни години от последните 15 години осигурителен стаж до 1 януари 1997 г. по избор на лицето, и от дохода за периода след тази дата до пенсионирането му.

Средномесечният осигурителен доход се определя от възнаграждението или осигурителния доход, върху които са внесени или дължими осигурителните вноски за лицата по чл. 4, ал. 1, 2 и ал. 3, т. 5 и 6 от КСО, а за самоосигуряващите се лица и за морските лица – от дохода, върху който са внесени осигурителни вноски.

В осигурителния доход се включват средствата за социални разходи, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски.

Отпускането на пенсията е пенсионно производство, което представлява съвкупност от последователни правни действия, насочени към отпускане, изменение, преизчисляване, спиране, прекратяване, възобновяване и възстановяване на пенсията.

Изплащането на пенсията може да става по два начина – на адрес чрез пощенската станция или по сметка чрез банков клон. При подаване на заявлението за отпускане на пенсия във формуляра се попълва желанието на пенсионера как да получава пенсията си, т.е. той вече трябва да е избрал само един от начините за изплащане на пенсията. Не се допуска част от пенсията да се изплаща чрез пощенска станция, а друга част да се превежда по сметка в банков клон.

За да се отпусне лична пенсия за осигурителен стаж и възраст, е необходимо да се представят в съответното ТП на НОИ заявление по образец и документи за осигурителен (трудов) стаж и за прекратяване на осигуряването за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1 – 4 и 6 и чл. 4а от КСО, документи за брутно трудово възнаграждение или доход, върху които са внесени осигурителни вноски за 3 последователни години от последните 15 години осигурителен стаж по избор на пенсионера преди 1 януари 1997 г., и за брутно трудово възнаграждение или доход, върху които са внесени осигурителни вноски за осигурителния стаж след тази дата до датата на пенсионирането. За времето от 1 януари 2000 г. се вписва годишното брутно трудово възнаграждение или доходът, върху който са внесени осигурителните вноски. Представят се и документи, отразяващи наличието на осигурителен (трудов) стаж, документи за преустановяването на осигуряването и документи относно осигурителните доходи.

Пенсии за инвалидност

Лицата имат право на пенсия за инвалидност, когато са загубили напълно или частично работоспособността си завинаги или за продължително време.

Пенсията за инвалидност се определя на лица с 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност и степен на увреждане.

Правото на пенсия за инвалидност се поражда от датата на инвалидизирането, а за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпване на работа – от датата на заявлението по чл. 94 от КСО.

Пенсията за инвалидност се отпуска за срока на инвалидността.

Пенсията за инвалидност на лицата, навършили възрастта по чл. 68 от КСО, се отпуска пожизнено.

Право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване имат осигурените лица, ако са загубили работоспособността си и имат осигурителен стаж, придобит до датата на инвалидизирането, а за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпване на работа – до датата на заявлението по чл. 94 от КСО, както следва:

- до 20-годишна възраст и за слепите по рождение и на ослепелите преди постъпването им на работа – независимо от продължителността на осигурителния стаж;
- до 25-годишна възраст – една година;
- до 30-годишна възраст – 3 години;
- над 30-годишна възраст – 5 години.

Инвалидите по рождение и инвалидите с придобита инвалидност до постъпване на работа придобиват право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване при една година осигурителен стаж.

Пенсия за инвалидност поради общо заболяване не се отпуска, възобновява или възстановява на лица, на които е отпусната лична пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя, като доходът, от който се изчислява пенсията, се умножи със сумата, образувана от: процент 1,1 на сто за всяка година осигурителен стаж и съответната пропорционална част от процента за месеците осигурителен стаж.

Когато към датата на инвалидизирането осигуреното лице е на възраст, по-ниска от възрастта по чл. 68 от КСО, разликата между възрастта му, но не по-рано от навършване на 16 години, и възрастта по чл. 68 от КСО се признава за осигурителен стаж. При определяне на пенсията признатото време и съответната пропорционална част от процента за месеците осигурителен стаж се умножават с коефициент според степента на трайно намалената работоспособност.

Доходът, от който се изчислява размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване, се определя, като средномесечният осигурителен доход

за страната по чл. 70, ал. 2 от КСО се умножи по индивидуалния коефициент на лицето.

Индивидуалният коефициент за изчисляване на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя до датата на пенсионирането.

Право на пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест имат осигурените, загубили 50 или над 50 на сто от работоспособността си поради трудова злополука или професионална болест, независимо от продължителността на осигурителния стаж.

Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест се определя, като средномесечният осигурителен доход за страната се умножи по индивидуалния коефициент, изчислен по реда на чл. 70, ал. 3 – 6 от КСО до датата на пенсионирането и по следните коефициенти, според степента на трайно намалената работоспособност / вид и степен на увреждане:

- над 90 на сто – 0,40;
- от 71 до 90 на сто – 0,35;
- от 50 до 70,99 на сто – 0,30.

Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест не може да бъде по-малък според степента на трайно намалената работоспособност / вид и степен на увреждане, както следва:

- над 90 на сто – 125 на сто от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст;
- от 71 до 90 на сто – 115 на сто от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст;
- от 50 до 70,99 на сто – 100 на сто от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст.

Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест не може да бъде по-малък от размера, изчислен като за пенсия за инвалидност поради общо заболяване.

Право на пенсия за гражданска инвалидност имат лицата, които са загубили работоспособността си поради това, че са заболели или пострадали при изпълнение на граждански дълг или случайно от органите на властта при изпълнение на служебни задачи на тези органи.

Документът, удостоверяващ тези обстоятелства, се съставя от кмета или от упълномощено от него длъжностно лице, или от ръководителя на учредението, в което служи органът на властта, причинил страданието.

Размерът на пенсиите за гражданска инвалидност се определя в процент от социалната пенсия за старост, както следва:

- за лица с трайно намалена работоспособност / вид и степен на увреждане над 90 на сто – 150 на сто;
- за лица с трайно намалена работоспособност / вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто – 140 на сто;
- за лица с трайно намалена работоспособност / вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто – 115 на сто.

На лицата, които са били осигурени за всички осигурени социални рискове или само за трудова злополука или професионална болест, пенсията се изчислява по реда, установен за пенсиите за трудова злополука или професионална болест, ако това е по-благоприятно за тях.

Право на пенсия за военна инвалидност имат лицата, които са загубили работоспособността си поради това, че са заболели или са пострадали през време или по повод на наборната военна служба или службата в запаса или в резерва.

Право на пенсия за военна инвалидност имат и лицата, пострадали при оказване съдействие на въоръжените сили. Пострадали се считат и загиналите и безследно изчезналите.

Наследствени пенсии

Правомощието за получаване на наследствена пенсия имат всички деца, преживелият съпруг, както и родителите, ако не са получавали лична пенсия. Наследствените пенсии се определят в процент спрямо размера на полагаемата персонална пенсия на починалото осигурено лице. При един наследник тя е в рамките на 50%, при двама наследници – 75%, при трима и повече наследници – 100%. Тя се превежда общо на правоимащите лица и се разделя поравно помежду им, като в случаите на смърт на двамата родители децата могат да се възползват от правото си на наследствена пенсия, определяща се от сбора на пенсионните възнаграждения на починалите. Всички деца на починалото лице имат право на наследствена пенсия до момента, в който навършат осемнадесет годишна възраст. След нейното навършване все още могат да получават наследствената пенсия, ако са студенти (за периода на обучение). Няма значение дали студентите следват в България, или в чужбина. Към това се включват случаите, в които децата на починалото лице са на наборна военна служба, но не по-късно от двадесет и шест годишна възраст, както и над нея, ако имат процент на инвалидност. Преживелият съпруг също може да ползва наследствената пенсия. Родителите имат право на наследствена пенсия от своите деца, ако са навършили определена възраст.

Родителите на лицата, починали по време своята наборна военна служба, имат правомощието да получат наследствена пенсия без значение от тяхната възраст.

При смърт на осигуреното лице на наследниците следва да се отпусне пенсия, съответстваща с вида на личната пенсия за общо заболяване или поради

трудова злополука или професионална болест, която починалото лице би получило като инвалид със загубена трудоспособност повече от 90%. Когато то е придобило право да ползва пенсия на база осигурителен стаж и възраст, на всички наследници следва да се отпусне наследствена пенсия, изчислена от полагаемата пенсия за осигурителен стаж и възраст, в случай че това е по-благоприятно за тях. При смъртта на пенсионер, получавал персонална пенсия за инвалидност вследствие на общо заболяване, трудова злополука или професионална болест, размерите на наследствената пенсия се определят от пенсията за инвалидност поради загуба на трудоспособност повече от 90%. При смъртта на военнослужещи, изпълняващи своята наборна военна служба, на техните наследници се полага пенсия.

Пенсионерите имат право на добавка от пенсията или сбора от пенсионните възнаграждения на починалия съпруг (съпруга). Тази добавка не би могла да се получава заедно с наследствената пенсия от същия наследодател.

Необходими документи за отпускането на наследствена пенсия:

1. Удостоверение за наследници
2. Когато единствените наследници са деца над 18 годишна възраст до навършване на 26 години, ако продължават да учат, следва да предоставят уверение от съответното учебно заведение.
3. За инвалидизираните деца наследници е необходимо експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК), придружено от всички нужни данни за определянето на правомощието и сроковете на пенсионното възнаграждение.
4. За ненавършилите изискващата се възраст преживели съпрузи и са нетрудоспособни, също трябва да притежават експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК), съдържащо нужните данни за определянето на правото и сроковете на пенсионното възнаграждение.
5. За децата е необходима декларация, че не са осиновени, а за преживелите съпрузи – декларация, свидетелство за граждански брак.
6. Родителите на починалото лице се нуждаят от декларация, отразяваща, че не получават персонални пенсии, не са лишени от родителски права, документи, които удостоверяват, че са родители – акт за раждане, съдебно решение или удостоверение от общината.
7. Родители на лица, които са починали по време на наборна военна служба, се нуждаят от документи, издадени или заверени от определеното поделение, удостоверяващи, че кончината е настъпила по време на военната служба.

Право на наследствена пенсия имат:

1. Децата до навършване на 18-годишна възраст, а след навършването ѝ, ако учат – за срока на обучението, но не по-късно от навършването на 26-годишна възраст, както и над тази възраст, ако са се инвалидизирали до 18, съответно до 26-годишна възраст.

Право на наследствена пенсия имат както родените в брака, така и извънбрачните и осиновените деца.

Деца, които учат след навършване на 18-годишна възраст, са ученици, които продължават образованието си след навършване на 18-годишна възраст в училищата, създадени по реда на Закона за народната просвета. Това обстоятелство доказват с документ от съответното учебно заведение. Студентите във висшите училища, създадени по реда на Закона за висшето образование, имат право, като това обстоятелство доказват в началото на всеки семестър с документ от съответното висше училище. Студентите в чужбина също имат право на наследствена пенсия. Документите в зависимост от страната на произход трябва да бъдат оформени в съответствие с разпоредбите на двустранните или многостранните международни договори, по които Република България е страна.

2. Преживелият съпруг има право на наследствена пенсия 5 години по-рано от възрастта му по чл. 68, ал. 1 от КСО или преди тази възраст, ако е неработоспособен (50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, определена от ТЕЛК (НЕЛК)).

3. Родителите имат право на наследствена пенсия от децата си, ако са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО и не получават лична пенсия.

4. Родителите на лицата, починали по време на наборна военна служба, имат право на наследствена пенсия, независимо от възрастта им. Те получават в пълен размер личната си пенсия и наследствената пенсия от починало дете по време на наборна военна служба.

Наследствената пенсия се определя в процент от полагащата се лична пенсия на починалото осигурено лице, както следва: при един наследник – 50 на сто; при двама наследници – 75 на сто; при трима и повече наследници – 100 на сто.

Наследствената пенсия се отпуска общо на всички лица, които имат право на тази пенсия, и се разпределя поравно между тях.

При смърт на двамата родители децата имат право на наследствена пенсия, която се определя от сбора на пенсиите на починалите.

Към заявлението за отпускане **на наследствена пенсия от наследодател, който е бил пенсионер**, се представят документите по чл. 4, т. 1 – 6, а към заявлението за отпускане на добавка по чл. 84 КСО – документите по т. 1 и 5 (чл. 5 от НПОС).

Към заявлението за отпускане **на социална пенсия за старост** от лица, навършили 70-годишна възраст, се представя декларация по утвърден образец за семейно и имотно състояние и годишният доход на член от семейството. При определяне на годишния доход за членове на семейството се считат съпругът, съпругата и децата до 18-годишна възраст, ако не са встъпили в брак, както и децата над тази възраст, ако са неработоспособни, нямат други доходи и не са встъпили в брак.

Към заявлението за отпускане **на социална пенсия за инвалидност** от лица, навършили 16-годишна възраст, с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане повече от 71 на сто, се представя експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК) с данните, необходими за определяне на правото, размера и срока на пенсията (чл. 6 от НПОС).

Установяване и зачитане на осигурителен стаж

Осигурителният стаж се установява с данните по чл. 5, ал. 6 от КСО с трудови, служебни и осигурителни книжки, с документ по утвърден образец по чл. 40, ал. 1 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж.

По съдебен път може да се установи осигурителен стаж по реда на Закон за установяване и зачитане на трудов и осигурителен стаж по съдебен път, обнародван в ДВ, бр. 26 от 29.03.2011 г.

По реда на този закон може да се установява трудов стаж, придобит след 31 декември 1999 г., осигурителен стаж по КСО, времето на положен труд до 31 декември 1999 г. съгласно действащото тогава законодателство. По реда на този закон не се установява служебен стаж, стаж на самоосигуряващи се лица и стаж за лица по граждански договори.

Закупуване на недостигащ осигурителен стаж

Съгласно чл. 9а от КСО може за се закупи времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование без значение на формата на обучение, но за не повече от срока на обучение, предвиден по учебния план за завършената специалност; времето на докторантурата, определено в нормативен акт за лицата, придобили образователна и научна степен „доктор“; и недостигащ до 5 години стаж от лицата, които са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО.

Осигурителната вноска, която трябва да се внесе, е в размер 17,8% от минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица или $420 \text{ лв.} \times 17,8\% = 74,76 \text{ лв.}$ за един месец „закупен“ стаж.

Необходимо е да се подаде в НАП декларация номер 8, удостоверяваща, че парите, които лицето ще внесе, се отнасят за закупуване на стаж за пенсия.

Документът, който издава НОИ при закупуване на стаж, е удостоверение УП-16.

Необходимите документи за пенсиониране при пенсиите за трудова дейност са:

- Заявление за пенсиониране – образец – УП-1;
- Документи за трудов/осигурителен стаж – трудова книжка, осигурителна книжка, служебна книжка, УП-30, УП-3 (от архива на НОИ), УП-13, УП-16 (при закупуване на стаж);

- Удостоверения от държавни архиви, ВОК, акт за раждане на деца и др.
- Документи за осигурителен доход – УП-2, УП-15, осигурителна книжка, удостоверения от държавни архиви и др.
- Заповед за прекратяване на трудово или служебно правоотношение от последния осигурител, към който лицето има право на пенсия
- Копие на влязло в сила ЕР на ТЕЛК/НЕЛК
- Удостоверение за наследници – за наследствени пенсии
- Документ от учебното заведение за лицата между 18 и 26-годишна възраст за това, че са учаци.

Необходимите документи за пенсиониране при пенсиите за нетрудова дейност са:

- ЕР на ТЕЛК/НЕЛК с определен % ТНР/ВСУ над 70,99 на сто – за социална пенсия за инвалидност
- ЕР на ТЕЛК/НЕЛК с определен % ТНР/ВСУ над 50 на сто и удостоверение от съответното военно поделение за отпускане на пенсия за военна инвалидност
- ЕР на ТЕЛК/НЕЛК с определен % ТНР/ВСУ над 50 на сто и удостоверение от кмета, че лицето е пострадало при изпълнение на граждански дълг – при пенсии за гражданска инвалидност
- Декларация за годишен доход на член от семейството – за право на социална пенсия за старост
- Удостоверение за наследници, решение на Общинския съвет, разпореждане за отказ на наследствена пенсия – за предложение за отпускане на персонална пенсия.

При пенсиониране за трудов стаж на неработещите майки може да се признае периода на бременност и раждане и отглеждане на малко дете, както следва:

За деца, родени след 31.12.1967 год., се признава трудов стаж:

- За първо дете – 12 месеца;
- За второ дете – 14 месеца;
- За трето дете – 18 месеца;
- За четвърто и всяко следващо – 12 месеца,

от които 45 дни преди раждането.

За деца, родени след 01.01.1987 год., се признава трудов стаж от раждането на детето до навършване на 3-годишната му възраст.

Следва да се има предвид и разпоредбата на чл. 9, ал. 8 от КСО, съгласно която за осигурителен стаж при пенсиониране се зачита, ако това е по-благоприятно за лицата, в съотношение 4 години за 5 години от трета категория, времето, през което лицата са работили по трудов договор при пълно работно време и:

1. по допълнителен или втори трудов договор с дневно работно време не по-малко от 3 часа;
2. са упражнявали трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски или в неперсонифицирани дружества;
3. са упражнявали свободна професия и/или занаятчийска дейност.

Този осигурителен стаж се зачита само за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Изготвяне на документи за пенсиониране

Съгласно чл. 5, ал. 7 от КСО осигурителят е длъжен да издава безплатно документи за осигурителен стаж и осигурителен доход при прекратяване на трудовите или служебните правоотношения в срок до 30 дни от прекратяване на правоотношението. По искане на осигуреното лице или негов представител документите трябва да се изготвят в 14-дневен срок от искането.

В случай че документацията е предадена за съхранение от осигурителите без правоприемник в НОИ, служителите от отдел/сектор „Осигурителен архив“ към ТП на НОИ след писмено искане на лицето може да издадат необходимите документи. В случай че лицето не го е направило, необходимият документ се изисква служебно от длъжностното лице след подаване на заявление за пенсиониране.

Библиографска справка:

Закон за установяване и зачитане на трудов и осигурителен стаж по съдебен път

Кодекс за социално осигуряване

Наредба за пенсиите и осигурителния стаж

MANDATORY PENSION SECURITY IN 2014

Aspasiya Petkova*Social Security and Health Expert***Key words:***Contributory-service and retirement-age pension**Disability pension**Survivor's pension**Documents required for granting a pension**Period of contributory service**Contributory income***Summary**

Pension means a regular monetary payment, the entitlement thereto being acquired upon the existence of certain prerequisites provided for by law which vary depending on pension type.

The Social Insurance Code is the main piece of legislation governing the social relationships related to pension security of individuals. Pursuant to the provisions thereof, both employment-related pensions and non-employment pensions are being granted. The Ordinance on Pensions and Period of Contributory Service sets out the provisions related to the conditions for granting different types of pensions, the documents required to be submitted at the respective Territorial Unit of the National Social Security Institute, payments, and other procedures.

This article discusses some principal requirements, as provided for by law, concerning the acquisition of an entitlement in respect to granting and payment of certain types of pensions.